

III konwencja muzyki polskiej

panel dyskusyjny:

Muzyczne białe plamy, czyli jak badać muzykę polską?

PODSUMOWANIE

moderator:

dr Beata Bolesławska-Lewandowska, Związek Kompozytorów Polskich, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk

paneliści:

- prof. dr hab. Ryszard Daniel Golianek, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza,
Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi,
- dr hab. Iwona Lindstedt, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego,
- dr hab. Danuta Popinigis, Akademia Muzyczna im. S. Moniuszki w Gdańsku,
- prof. dr hab. Małgorzata Woźna-Stankiewicz, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego

Podczas dyskusji odniesiono się do terminu „muzyczne białe plamy”, wprowadzonego podczas I Konwencji Muzyki Polskiej w roku 2011 – wówczas terminem tym określono zaniedbane obszary muzyki polskiej, wskazując na konieczność podjęcia badań (w tym badań źródłowych) przede wszystkim w odniesieniu do następujących okresów:

- do roku 1600
- wiek XIX (np. jako kontekstu dla muzyki Fryderyka Chopina)
- wiek XXI.

Realizacji badań w tym zakresie służyć miał program „Muzyczne białe plamy”, uruchomiony w Instytucie Muzyki i Tańca w roku 2011. Obecnie program ten ma już szóstą edycję, w jego efekcie dofinansowanych zostało 47 projektów badawczych (na 176 zgłoszonych wniosków). Teksty będące rezultatem zakończonych już projektów udostępnione są na stronie internetowej IMIT w zakładce „Materiały”, 17 z nich znalazło również swe odbicie w publikacjach drukowanych (w postaci książek lub artykułów naukowych). W toku dyskusji wskazano plusy programu, wśród których poza samą ideą badań nad zaniedbanymi obszarami muzyki polskiej, wymieniono również wprowadzenie tematów wiodących (np. Tomasz Sikorski, Michał Kleofas Ogiński i polonez, Feliks Nowowiejski) – sprzyja to stymulacji badań nad konkretną tematyką. Postulowano, aby w kolejnych edycjach programu wprowadzić jako tematy wiodące osoby i twórczość takich kompozytorów, jak Maria Szymanowska i Zygmunt Noskowski. Plusem jest również obecność w jury naukowców reprezentujących różne dziedziny naukowe, co pozwala na dobre rozpoznanie zgłaszanych projektów – należy takie podejście utrzymać. Jednocześnie zauważono jednak wiele problemów, których rozwiązanie sprzyjać będzie ulepszeniu programu oraz podniesieniu wartości naukowych realizowanych projektów – chodzi przede wszystkim o rozszerzenie (a jednocześnie doprecyzowanie) określonego celu programu oraz wprowadzenie ewaluacji realizowanych prac przed ich publikacją na stronie IMIT, tak aby udostępnione materiały spełniały jak najwyższe standardy naukowe. Szczegółowe rekomendacje dotyczące wprowadzenia zmian do programu opisane zostały w tabeli poniżej.

Zauważono także rolę programów ministerialnych typu „Lutosławski 2013”, „Kolberg 2014”, „Nowowiejski 2017” – sprzyjają one podjęciu wielu inicjatyw, w tym również o charakterze naukowym. Jedynym niebezpieczeństwem jest w tym zakresie obawa, że inne wartościowe merytorycznie projekty, nie związane jednak z tematem wyszczególnionych programów, nie zostaną docenione i dofinansowane, przepadając na rzecz projektów mniej wartościowych, ale „pasujących” do tematów wiodących. Biorąc jednak pod uwagę korzyści płynące z mobilizacji środowiska i stymulacji badań nad danym zakresem tematycznym, prowadzenie tego typu programów oceniono pozytywnie.

Doceniono wagę programu „Historia muzyki polskiej”, realizowanego od 2013 roku przez Narodowe Centrum Kultury – dzięki temu programowi udostępniono bezpłatnie w formie e-booków 12 tomów wydawniczej serii poświęconej historii muzyki polskiej, zrealizowanej przez wydawnictwo Sutkowski Edition. Dodatkowo, od 2015 roku w ramach tego programu NCK przyznaje nagrody za prace pisemne poświęcone muzyce polskiej, a nagrodzone prace publikuje również w formie nieodpłatnie udostępnianych na swej stronie e-booków. Projekt ten ma ogromne znaczenie dla upowszechnienia wiedzy o muzyce polskiej – należało by jedynie dążyć

do udostępnienia w formie e-booków również wersji angielskiej opublikowanych książek (seria drukowana „Historii muzyki polskiej” wydana została także w wersji angielskojęzycznej), co pozwoliłoby na zapoznanie się z tymi ważnymi pracami dotyczącymi polskiej muzyki czytelnikom z całego świata.

Przeglądając wykaz prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych z ostatnich lat zauważono i podkreślono, że zainteresowanie muzyką polską jest w nich wyraźnie obecne. Jeśli chodzi o muzykę najnowszą sytuację polepszają dodatkowo doktoraty czy habilitacje artystyczne, które nawet jeśli nie są pracami naukowymi, mogą jako materiały źródłowe (zwłaszcza w przypadku prac kompozytorów, jak i nagrań płytowych) służyć dalszym badaniom muzykologicznym. Tym niemniej dużą przeszkodą w prowadzeniu badań nad najnowszą muzyką pozostaje brak odpowiednich metod oraz konieczność łączenia wiedzy z różnych dziedzin. Wskazane byłoby tutaj prowadzenie badań w interdyscyplinarnych grupach badawczych, które łączyłyby pracę naukowców z różnych dziedzin – szczególnie istotne znaczenie ma to w przypadku badań nad muzyką teatralną i filmową, jak również szeroko rozumianą muzyką popularną. Podkreślono również, że należy zachęcać studentów i doktorantów do podejmowania prac nad mało znanymi obszarami muzyki polskiej – służyć temu może wskazanie im pytań, na które wciąż brak odpowiedzi, a także pokazanie, jak ciekawą przygodą naukową (zbliżoną do pracy detektywistycznej) mogą być tego rodzaju badania.

Znacznie poprawiła się sytuacja w zakresie badań nad źródłami do muzyki dawnej, w dużej mierze dzięki programom NPRH, skierowanym na prace dokumentacyjne i edytorskie. Podkreślono przy tym, że dla muzykologa opracowanie i wydanie źródłowe materiału nutowego nie jest zakończeniem jego pracy, ale powinien on dążyć do wprowadzenia wydanego materiału do życia koncertowego poprzez współpracę z wykonawcami – co zresztą bardzo często ma miejsce i należy o tym pamiętać.

W konkluzji uczestnicy panelu zgodzili się, że obecnie do obszaru „muzycznych białych plam” zaliczyć należy przede wszystkim:

- muzykę polską XIX wieku – wciąż niezwykle zaniedbaną;
- kulturę muzyczną w Polsce – szczególnie w wieku XIX i pierwszej połowie XX wieku;
- muzykę popularną, teatralną i filmową – bardzo słabo dotychczas obecną w badaniach naukowych.

Na koniec zwrócono także uwagę na problem z niską oceną parametryzacyjną wydawnictw pokonferencyjnych – co powoduje, że materiały na jeden wybrany temat często zamiast ukazywać się razem, w jednym miejscu (księżce), ulegają rozproszeniu jako artykuły publikowane w różnych periodykach naukowych. Podobnie zbyt niska punktacja przysługuje opracowaniom krytycznym źródeł muzycznych, co często zniechęca badaczy do podejmowania tego rodzaju prac.

Nie ulega wątpliwości, że badania nad muzyką polską należy kontynuować, jest w tym zakresie jeszcze wiele do zrobienia, a wszelka pomoc i stymulacja ze strony instytucji publicznych jest tu niezwykle istotna.

REKOMENDACJE

Rekomendacje horyzontalne

Lp.	Rekomendacja	Klasa rekomendacji	Adresat rekomendacji	Proponowany sposób wdrożenia
1.	Historia muzyki polskiej – program NCK	2	Narodowe Centrum Kultury	<p>Udostępnienie 12 tomów serii „Historia muzyki polskiej” oraz publikacji nagrodzonych w konkursie na prace o muzyce polskiej w formie e-booków również w języku angielskim (obecnie dostępne są wyłącznie w języku polskim).</p> <p>Szersza promocja dostępności tych bezpłatnych, a cennych publikacji w mediach krajowych i zagranicznych (po udostępnieniu ich angielskiej wersji)</p>
2.	Parametryzacja ocen dorobku naukowego	1	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	<p>Podniesienie ocen w przypadku publikacji o charakterze:</p> <ol style="list-style-type: none">1) opracowań krytycznych źródeł muzycznych – opracowania tego rodzaju powinny być traktowane na równi z monografią;2) ksiąg pokonferencyjnych – obecna sytuacja powoduje, że publikowanie ksiąg pokonferencyjnych jest z punktu widzenia ocen dorobku naukowego nieopłacalne. Sprawia to, że teksty mogące stanowić cenny zbiór artykułów na konkretny temat ulegają rozproszeniu i są publikowane w różnych miejscach, w zależności od decyzji i możliwości autorów. Jest to wielka strata dla upowszechnienia badań, której nie wypełniają tzw. monografie wieloautorskie (również nisko punktowane)

3.	Prace nad muzyką polską w ramach prac magisterskich i doktorskich	3	środowiska akademickie – muzykologia i teoria muzyk	Należy zachęcać studentów i doktorantów do podejmowania badań nad zaniedbanymi obszarami muzyki polskiej, ukazując im możliwe obszary badawcze, w tym: - muzyka polska XIX wieku - kultura muzyczna w Polsce - muzyka popularna, teatralna i filmowa
----	---	---	---	--

Rekomendacje operacyjne

Lp.	Rekomendacja	Klasa rekomendacji	Adresat rekomendacji	Proponowany sposób wdrożenia
1.	Muzyczne białe plamy – program IMIT	1	Instytut Muzyki i Tańca	<p>Wprowadzenie poprawek do regulaminu programu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rozszerzenie celu, tzn. „Program skierowany jest do polskich i zagranicznych badaczy, którzy planują prowadzenie badań naukowych w Polsce lub na świecie, dotyczących zaniedbanych i mało znanych obszarów muzyki polskiej i na terenach Polski, w tym również badań nad kulturą muzyczną w Polsce”; 2) należy wprowadzić wymóg, aby rezultatem projektu było opracowanie naukowe zgłoszonego tematu; 3) należy wprowadzić ewaluację zrealizowanych projektów – przesłany do IMIT tekst będący finalnym efektem badań powinien zostać oceniony przez recenzentów (ekspertów w danej dziedzinie) i dopiero po uzyskaniu pozytywnej opinii zamieszczony na stronie internetowej IMIT; 4) należy zbadać możliwość, w której realizacja projektu wiązałaby się z publikacją tekstu w formie artykułu naukowego – byłoby to cenne ze względu na ocenę dorobku naukowego, której podlegają publikacje autorów związanych z jednostkami naukowymi, 5) należy rozważyć możliwość zwiększenia sumy przyznawanych stypendiów, jak i czas trwania projektów, tak by w ramach programu można było realizować również szersze i bardziej kompleksowe badania. <p>Ponadto należy podtrzymać ideę określanie tematów wiodących – rekomenduje się wprowadzenie tematyki dotyczącej postaci i twórczości takich twórców, jak Maria Szymanowska i Zygmunt Noskowski.</p>

Rekomendacje horyzontalne – związane z długofalowymi procesami, wieloletnimi programami, tendencjami

Rekomendacje operacyjne – konkretne projekty do realizacji w ciągu najbliższych 12 miesięcy

Rekomendacja – zwięzła i jednoznaczna; można powołać się na zewnętrzne źródła informacji (np. przeprowadzone badania)

Klasa rekomendacji – klasa odpowiadająca klasyfikacji z systemu rekomendacji (1 – pilna i ważna, 2 – pilna lub ważna, 3 – bieżąca)

Adresat rekomendacji – instytucja (instytucje, osoby) odpowiedzialna za wdrożenie rekomendacji.

Sposób wdrożenia – syntetyczne przedstawienie sposobu wdrożenia rekomendacji.